

SPYTOVALI STE SA

Načítavateľ. – Otázka do jazykovej poradne: „V súvislosti s našou prácou v Slovenskej knižnici pre nevidiacich M. Hrebendu v Levoči by som Vás chcel poprosiť o stanovisko k používaniu slov *načítavateľ/načítavateľka*. Takto označujeme osobu, ktorá číta text knihy a jej prejav sa zaznamená do zvukovej podoby. Zároveň sa chcem opýtať, ako správne pomenovať takéto nahrávky kníh: *zvukové knihy* či *audioknihy*?“

Slovo *načítavateľ* slovníky nezachytávajú, ale v Slovníku súčasného slovenského jazyka (M – N, 2015) je spracované východiskové sloveso *načítavať* v troch významoch: 1. nahlas čítať text, hovoriť prejav, ktorý sa zaznamenáva nahrávaním; vytvárať zvukovú nahrávku jazykového prejavu, napr. *načítavať zvukové učebnice angličtiny, načítavať knihy pre nevidiacich a slabozrakých*, 2. *hovor.* postupne čítať isté množstvo literatúry o nejakej problematike, a tým získavať potrebný prehľad, napr. *načítavať si diela slovenských autorov*, 3. *inform.* (o počítači a iných zariadeniach) zachytávať a následne spracúvať rozličné impulzy, znaky, značky, obrázky, kódy, napr. *načítavať údaje, informácie*.

Otázka pisateľa súvisí s prvým významom slovesa, pri ktorom v exemplifikácii nájdeme aj príklad z prostredia nevidiacich. Vychádzajúc z uvedeného významu, slovo *načítavateľ* môžeme definovať ako „kto nahlas číta text, ktorý sa zaznamenáva nahrávaním“. I v korpuse textov Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra SAV je najviac dokladov na slovo *načítavateľ* z materiálov Slovenskej knižnice pre nevidiacich M. Hrebendu, napr. *V oblasti získavania nových načítavateľov bolo vykonaných 5 hlasových skúšok. – Prácu načítavateľov externe vykonávajú herci zo slovenských divadiel, hlásatelia z médií, ale aj amatéri, ktorí majú potrebné hlasové schopnosti. – Beseda bola určená pre širokú čitateľskú verejnosť a pozvanie na ňu prijali načítavatelia zvukových kníh a časopisov, ktorých hlasy sú našim čitateľom dobre známe.* Derivát *načítavateľ* vznikol zo slovesa *načítavať* príponou *-teľ* tak ako slovo *objednávateľ* od slovesa *objednávať*, *zamestnávateľ* od *zamestnávať*, *dodávateľ* od *dodávať*, *uschovávateľ* od *uschovávať*, *vychovávateľ* od

vychovávať a pod. Prechýlená podoba od slova *načítavateľ* je *načítavateľka*, prídavné meno je *načítavateľský*.

Môžeme doplniť, že v lexikálnom korpuse a na internete sme našli niekoľko dokladov na výraz *načítavač*, ktorý sa v jednom prípade (v časopise Informačné technológie a knižnice Centra vedecko-technických informácií SR) použil ako synonymum slova *načítavateľ*: *S cieľom zlepšiť pracovné podmienky načítavačov zvukových kníh inštalovali klimatizačné zariadenia vo zvukových štúdiách*. V ostatných textoch sa slovo *načítavač* používa ako neživotné podstatné meno v oblasti informatiky: *Spoločnosť nedávno uviedla na trh samostatný načítavač odtlačkov prstov. – Prototypová aplikácia využíva ako lokalizačný modul jednoduchý načítavač QR kódov. – Zabezpečte, aby sa dáta načítavali z načítavača*.

Naostatok spomenieme významovo príbuzné nedokonavé slovesá *predčítať*, *predčítovať* s významom „nahlas niekomu čítať“, napr. *K rozširovaniu slovnjej zásoby je vhodné deťom pravidelne predčítať rozprávky. – Manžel jej každý večer predčítaval z obľúbených kníh*. Od slovesa *predčítať* sú odvodené podstatné mená *predčítač* a *predčítateľ* „kto niekomu niečo predčítuje“, ktoré zaznamenáva Slovník slovenského jazyka (3, 1963). Patrí sem aj dosiaľ lexikograficky nespracované opakovacie sloveso *predčítavať*, od ktorého je odvodené synonymné substantívum *predčítavač*. Slová *predčítač* a *predčítavač* zachytáva aj aktuálny Ortograficko-gramatický slovník slovenčiny a sú spracované aj v pripravovanom Slovníku súčasného slovenského jazyka (5. zv.). Slovesá *načítavať* a *predčítavať* majú spoločný význam „nahlas čítať text“, pričom sloveso *načítavať* má širší význam „zaznamenávať čítaný text nahrávaním“.

Na druhú otázku pisateľa odpovedáme, že na označenie zvukových nahrávok kníh sa používajú názvy *audioknihy*, *zvukové knihy*, *načítané knihy* i *nahrané/nahraté knihy*. Z nich je najfrekventovanejší názov *audioknihy*.

Silvia Duchková
Jazykovedný ústav E. Štúra SAV, v. v. i.